

- соціальні ефекти зміни кореневої плати в загальному можуть бути позитивними, оскільки може зрости зайнятість у лісовому господарстві завдяки збільшенню обсягів лісогосподарських робіт;
- загальний екологічний ефект може бути позитивним, якщо позитивний ефект від зростання лісових площ переважить негативний вплив на довкілля від проведення рубань та інших лісогосподарських заходів;
- важливе значення матиме система визначення рівня корневих платежів. Як свідчить досвід Канади, основними характеристиками такої системи мають бути прозорість у розрахунку корневих платежів та їх розподілу, залежність кореневої плати від ринкової ціни продуктів переробки деревини, існування системи збору інформації про ринкові ціни, та періодичний перегляд рівня корневих платежів.

Література

1. **Польовський А.М.** Досвід США щодо визначення попневих платежів// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – 2000, вип. 9.12. – С. 78-86.
2. **Польовський А.М.** Огляд методів оцінки лісу на пні в зарубіжних країнах// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – 2000, вип. 10.2. – С. 213-217.
3. **Холявка В.З.** Еколого-економічні засади формування корневих цін на деревину. Автореф. дис... канд. екон. наук. – Львів: УкрДЛТУ, 2003. – 20 с.
4. **Davis, L.S., K.N. Johnson, P.S. Bettinger, and T.E. Howard.** 2001. Forest management: to sustain ecological, economic, and social values. Fourth Edition. McGraw-Hill, New York. 804 p.
5. **Gray, J.W.** 1983. Forest Revenue Systems in Developing Countries: Their Role in Income Generation and Forest Management Strategies. FAO Forestry Paper 43. Rome. 261 p.
6. **Hyde, W.F.** 1980. Timber Supply, Land Allocation, and Economic Efficiency. Johns Hopkins University Press, Baltimore, Maryland, USA. 225 p.
7. **Johansson, Per-Olov, and Karl-Gustav Lofgren.** 1985. The Economics of Forestry and Natural Resources. Basil Blackwell, New York. 292 p.
8. **Orr, B., and J. Buongiorno.** 1991. Forestry and employment instability in counties of the United States. Journal of World Forest Resource Management. 5(2): 115-131.
9. **Polovsky, A.** Stumpage Price Determination in Ukraine: Economic, Social, and Environmental Aspects. Master's Thesis, University of Idaho. – Moscow, Idaho, U.S.A. 2003. – 86 p.
10. **Schuster, E.G., and Niccolucci, M.J.** 1990. Comparative accuracy of six timber appraisal methods. The Appraisal Journal. 58(1): 96-108.

УДК 630*9

Аспір. В.Р. Ковалишин – УкрДЛТУ

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ЛІСІВ УКРАЇНИ

В Україні передбачається обов'язкова екологічна сертифікація лісів. Подано особливості застосування обов'язкової екологічної сертифікації лісів. Висвітлено роль екологічної сертифікації як джерела екологічної інформації.

Ключові слова: екологічна сертифікація лісів, лісова політика, екологічна інформація, екологічна реклама

Doctorate V.R. Kovalyshyn – USUFWT

Peculiarities of national forest policy about ecological forest certification of Ukraine

Obligatory ecological certification of forests is considered in Ukraine. Peculiarities of using of obligatory ecological certification of forests are dated. The role of ecological certification as the source of ecological information is represented

Keywords: ecological certification of forests, forest policy, ecological information, ecological advertising

Екологічна сертифікація лісів як один з пріоритетних інструментів лісової політики

Екологічна сертифікація лісів як інструмент лісової політики використовується в більшості промислово розвинутих країн світу. І якщо в останньому десятилітті двадцятого століття велися дискусії щодо застосування цього інструменту лісової політики, то тепер вони припинилися. У той час, як, наприклад, наш ближчий сусід Польща сертифікувала вже практично всі ліси за схемою Лісової управлінської ради (FSC), Україна мало що робить для запровадження екологічної сертифікації лісів у практику ведення лісового господарства. Замість реальних кроків щодо запровадження екологічної сертифікації лісів деякі українські лісові політики стверджують, що лісове господарство в Україні ведеться на засадах сталості.

Поряд з тим, практика ведення лісового господарства та сертифікація чотирьох державних лісогосподарських підприємств в Україні показують, що фактичний стан лісів і лісовий менеджмент в Україні не відповідають принципам і критеріям сталого розвитку лісового господарства, яких дотримуються Лісова управлінська рада (FSC) та Пан-європейський комітет лісового господарства (PEFC). Все це підтверджує думку, що запровадження екологічної сертифікації в Україні є об'єктивною необхідністю, оскільки вона сприяла б розвитку екологічно збалансованого лісового господарства.

Розвитку екологічної сертифікації лісів в Україні повинні сприяти Державний комітет лісового господарства України (або інший спеціально уповноважений державний орган у сфері лісового господарства) та Міністерство екології України (або інший спеціально уповноважений державний орган у сфері охорони навколишнього природного середовища) [1, 2]. Держава несе відповідальність за стан ведення лісового господарства та впровадження нових методів господарювання, в тому числі і екологічної сертифікації лісів. Державна підтримка повинна здійснюватися в рамках національної лісової політики за допомогою ефективних економічних інструментів.

Державне регулювання розвитку екологічної сертифікації лісів достатньо розвинене в світі. Обов'язкова лісова сертифікація передбачається Лісовим кодексом Російської федерації [3]. Лісокористувач повинен оплачувати роботи щодо проведення лісової сертифікації. Згідно з положеннями Закону "Про сертифікацію продукції і послуг" ці витрати власник сертифікату повинен включати в ціну продукції [4].

Лісове господарство Чехії є галуззю, яка сильно регулюється з боку держави. Методи сталого управління лісовим господарством, зокрема, і лісова сертифікація, визначені законом і їх виконання контролюється органами державного управління [5]. Діяльність центрального органу з лісової сертифікації – Національного сертифікаційного центру – повністю забезпечується коштами з державного бюджету.

Нормативне регулювання екологічної сертифікації лісів закріплене також і в фінському Лісовому кодексі. Однак, критерії і показники сертифіка-

ції, прийнятої в Фінляндії, в дечому значно переважають рівень вимог, який закріплений у Лісовому кодексі країни, і таким чином стимулюють лісовласників до додаткових добровільних зусиль, які спрямовані на реалізацію сталого лісового господарства. Стимулювання екологічної сертифікації лісів в Фінляндії забезпечене Законом про фінансування сталого лісового господарства, прийнятому в 1997 році (нова редакція опублікована в вересні 2000 року) та Законом про збереження природи. Підтримку екологічної сертифікації лісів також передбачає діюча Державна лісова програма Фінляндії – 2010 [6].

Особливості застосування екологічної сертифікації лісів

До цього часу в літературі подаються різні терміни, що стосуються сертифікації лісового господарства, продукції лісовирощування та лісопереробної промисловості. Більшість зарубіжних та вітчизняних науковців та фахівців вживають термін "лісова сертифікація" [5-7], частина науковців використовує поняття "екологічної сертифікації лісів" [8]. Обидва терміни розуміють одну й ту ж процедуру, яка однаково враховує соціальні, економічні та екологічні вимоги. Однак, щоб наголосити саме на екологічності цієї процедури та щоб вітчизняний споживач розумів її призначення, ми вважаємо за доцільне вживати термін "екологічна сертифікація". Таке тлумачення дасть змогу відрізнити екологічну сертифікацію лісів як процедуру, яка підтверджує відповідність чинним екологічним стандартам від технічних нормативів чи інших сертифікатів (наприклад фітосертифікат), які використовуються в лісовому господарстві.

У більшості наукових праць екологічну сертифікацію лісів пропонується використовувати як добровільний інструмент лісової політики, за допомогою якого лісовласники мають потенційну можливість зміцнити свої позиції на внутрішньому і зовнішньому ринках лісопродукції. Ми розглядаємо екологічну сертифікацію лісів, насамперед, як інструмент забезпечення сталого ведення лісового господарства. Використання екологічної сертифікації лісів на добровільних засадах має важливе значення, в першу чергу, для країн-експортерів продукції лісового сектора економіки (таких як Канада, Росія, Фінляндія, Швеція тощо).

У деяких наукових працях використовується застереження щодо застосування екологічної сертифікації лісів як обов'язкового інструменту лісової політики, оскільки це може викликати протидію з боку європейських країн та, зокрема, Світової організації торгівлі (СОТ). Варто звернути увагу на те, що Росія, яка спочатку орієнтувалася на обов'язкову екологічну сертифікацію лісів, згодом змінила свою позицію. Поряд з тим, необхідно враховувати, що Росія займає провідні позиції серед експортерів лісової продукції, тому для неї важливо використовувати екологічну сертифікацію лісів, насамперед, як добровільний інструмент лісової політики. Такі вимоги висуваються перед цією країною (та й не тільки перед нею) європейськими країнами, куди надходить більшість експорту російської лісової продукції. Ще однією причиною, через яку не була визнана обов'язкова екологічна сертифікація лісів в Росії, стала недосконала структура органів, що повинні здійснювати екологічну сертифікацію лісів. Зокрема, лісовпорядні підприємства, які за задумом

мали б сертифікувати ліси на відповідність сталого ведення лісового господарства, підпорядковуються Федеральній службі лісового господарства та акредитуються нею. Остання, в свою чергу, є лісовласником, розпорядником лісових ресурсів та здійснює ведення лісового господарства [4]. Відповідно виникають сумніви щодо об'єктивності та довіри до такої схеми сертифікації.

В Україні склалася дещо інша ситуація. Орієнтація на добровільну екологічну сертифікацію лісів у сучасних умовах управління лісовим господарством, призведе до того, що цей інструмент лісової політики буде слабо впливовим (лісогосподарські підприємства будуть ігнорувати екологічну сертифікацію лісів). Впродовж перехідного періоду (до завершення реформування лісового господарства) варто орієнтуватися на обов'язкову екологічну сертифікацію лісів, яка згодом повинна дати поштовх та підготувати основу для добровільної сертифікації лісів. Очевидним є й те, що структурна побудова органів, які здійснюють та контролюють процес сертифікації повинна бути відмінною від тієї, яка мала місце в Росії. Ми повинні запозичити тільки корисне з досвіду нашого північного сусіда. У зв'язку з цими обставинами і з врахуванням того, що в майбутньому в Україні будуть не лише державні, але й комунальні і приватні ліси, у статті 45 проекту "Лісового кодексу України" ми запропонували такий текст: "Цей Закон передбачає обов'язкову екологічну сертифікацію державних і комунальних лісів. Екологічна сертифікація приватних лісів є добровільною процедурою" [1].

Лісогосподарські підприємства, які орієнтовані на експорт лісопродукції можуть поряд з тим пройти і добровільну екологічну сертифікацію лісів, якщо це буде необхідно для утримання позицій на екологічно чутливих європейських ринках. У цьому випадку пріоритетною системою сертифікації ми вважаємо сертифікацію за схемою Ради з управління лісами (FSC), яка визнається більшістю великих підприємств споживачів продукції лісового господарства та лісопереробної промисловості та визнана міжнародними природоохоронними організаціями, наприклад WWF, як така, що викликає довіру. Хоча в кінцевому результаті за наявності довгострокових прямих контактів лісогосподарських підприємств із закордонними споживачами лісопродукції наявність тої чи іншої системи сертифікації буде визначатися саме останніми. Щоби при цьому не виникало ніяких протиріч систему обов'язкової екологічної сертифікації лісів доцільно розробляти відповідно до міжнародних стандартів, що стосуються сталого ведення лісового господарства з врахуванням національних інтересів.

В умовах, коли державні ліси передані в постійне користування державним підприємствам, обов'язкова екологічна сертифікація лісів буде сприяти розвитку сталого лісового господарства. Обов'язкова екологічна сертифікація лісів буде більш пріоритетною якщо, крім цього, взяти до уваги ще й ментальність багатьох українських управлінців, які працюють у лісовому господарстві.

Екологічна сертифікація лісів буде поступово утверджуватися на теренах України. Проф. Синякевич І.М. звертає увагу на те, що "розвиток сертифікації лісів у багатьох випадках стримує те, що багато покупців лісової про-

дукції мають сталі зв'язки з постачальниками та лісовласниками. Вони не зацікавлені в тому, щоб втрачати ці зв'язки, незважаючи на те, сертифікована ця продукція, чи ні" [8, с. 167]. Справді, на першому етапі запровадження екологічної сертифікації лісів така протидія буде мати місце, але згодом економічні інтереси споживачів лісової продукції дозволять її подолати.

Екологічна сертифікація лісів як джерело екологічної інформації

Екологічна інформація використовується як інструмент екологічної політики [8]. Розголошення екологічної інформації про негативні наслідки для довкілля окремих виробництв та видів продукції позитивно впливає як на виробників, так і споживачів цієї продукції. Про це свідчать наукові дослідження, проведені в США [11, с. 189].

Екологічна сертифікація лісів є інструментом, за допомогою якого добувається нова екологічна інформація про стан відтворення, охорони і використання лісових ресурсів. Її розголошення засобами масової інформації позитивно впливає на формування ефективної лісової політики, а відповідно і виробничо-господарську діяльність у лісі. Саме ця функція екологічної сертифікації лісів найбільш лякає чиновників в умовах адміністративно-командної економічної системи. Тому не дивно, що екологічна сертифікація лісів в Україні до цього часу не запроваджена, оскільки вона спрямована на виявлення реального стану відтворення і використання лісів. Необхідно мати на увазі також те, що віддача від екологічної сертифікації лісів може бути значно більшою, якщо її розумно поєднувати з незалежним ефективним лісовпорядкуванням.

Екологічну сертифікацію лісів варто поєднувати з екологічною рекламою. Реклама діяльності лісокористувачів (лісовласників), які забезпечують стаке ведення лісового господарства, що підтверджене результатами екологічної сертифікації лісів позитивно вплине на розвиток лісового господарства України.

Висновки

1. В Україні до цього часу не розроблена національна система екологічної сертифікації лісів, що стримує втілення в практику ведення лісового господарства концепції сталого управління лісами.
2. Потрібно законодавчо закріпити запровадження в Україні екологічної сертифікації лісів. Екологічна сертифікація лісів повинна вписуватися в концепцію економічної реформи лісового господарства.
3. В Україні передбачається обов'язкова екологічна сертифікація лісів державної і комунальної форм власності. Добровільна екологічна сертифікація застосовується на підприємствах приватної форми власності та тих, що активно працюють на зовнішніх ринках.
4. Екологічна сертифікація є важливим інструментом для отримання екологічної інформації. Її розголошення засобами масової інформації позитивно впливає на формування ефективної лісової політики та ведення сталого лісового господарства.

Література

1. Синякевич І.М., Мельник С.О., Соловій І.П., Холявка В.З., Ковалишин В.Р. Лісовий кодекс України (Альтернативний проект)// Деревообробник. – 2002, № 15. – С. 4-7
2. Синякевич І.М., Соловій І.П., Холявка В.З. Проект Закону України "Національна лісова політика"// Деревообробник. – 2003, № 14. – С. 4-5
3. Лесной кодекс Российской Федерации от 29 января 1997 года № 22 – ФЗ. Собрание законодательства Российской Федерации. – 1997, № 5. – С. 610
4. Страхов В., Миетгинен П. Лесная сертификация в России. Семинар по лесной сертификации у современной Европе. – М., 4-8 сентября 2000 г. – С.-П., 12-15 сентября 2000 г. – 12 с.
5. Тымрак Я. Доклад о сертификации лесов Чешской республики. Семинар по лесной сертификации у современной Европе. – М., 4-8 сентября 2000 г., С.-П., 12-15 сентября 2000 г. – 10 с.
6. Ханну Валтанен. Предприятиям лесной промышленности Финляндии требуется сырье от сертифицированных производителей. Семинар по лесной сертификации у современной Европе. – М., 4-8 сентября 2000 г., С.-П., 12-15 сентября 2000 г. – 10 с.
7. Ткач В.П., Лавров В.В., Букша І.Ф. Лісова сертифікація в Україні: проблеми та науково-організаційні основи реалізації// Наук. вісник НАУ: Лісівництво. – К.: НАУ. – 2002, вип. 54. – С. 34-43.
8. Синякевич І.М. Екологічна і лісова політика. – Львів: УкрДЛТУ. – 2001. – 202 с.
9. World Congress of Environmental and Natural Resources Economists. Book of Abstracts. – Venice, Isola di San Giorgio Maggiore. – 1998. – 503 p.

УДК 630*611

Асист. О.В. Дячишин – УкрДЛТУ

ПРИНЦИПИ ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Запропоновані принципи планування заходів, спрямованих на підвищення ефективності відтворення і використання лісових ресурсів. Практичне значення даних принципів полягає у можливості їх використання для обґрунтування критеріїв і методики визначення еколого-економічної ефективності лісокористування.

Ключові слова: принцип, еколого-економічна ефективність, лісокористування

Assist. O. Dyachyshyn – USUFWT

Principle for planning of measures directed at rising effectiveness of forest resources reproduction and usage have been developed

The principles for planning of measures directed at rising effectiveness of forest resources reproduction and usage have been developed. The practical significance of these principles are suggested in opportunities of usage for methods of calculation of environmental-economic effectiveness of forest usage.

Keywords: principle, environmental-economic effectiveness, forest usage

За останні п'ятнадцять років у лісовому господарстві України спостерігається зменшення інтенсивності лісогосподарського виробництва, погіршився стан відтворення і використання лісових ресурсів, зросли обсяги екологічної шкоди від пожеж та самовільних рубань. Так, обсяг рубань, пов'язаних з веденням лісового господарства та інших рубань, за офіційними джерелами зменшився з 8218 тис. м³ (1980 р.) до 4936 тис. м³ (2000 р.). Динаміка лісовідновлення з 1997 року має тенденцію до зниження: 1997 рік – 32482 га; 1998 – 30201 га; 1999 – 30706 га, 2000 – 31472 га.